

“La Txetxènia actual em recorda l'època estalinista”

JORDI PLAY

Oleg Orlov és el president de Memorial, l'ONG russa més important de totes les que lluiten per la defensa dels drets humans. La setmana passada el Parlament Europeu va lliurar el premi Sakhàrov 2009 a aquesta entitat.

El Parlament Europeu va instaurar el premi Sakhàrov l'any 1988 per guardonar persones o entitats que destaquessin en la defensa dels drets humans. Enguany el premi ha estat atorgat a l'organització Memorial. El seu president, Oleg Orlov (Moscou, 1953), ha estat a Barcelona

per a participar en un debat organitzat per l'Oficina del Parlament Europeu, la Federació Catalana d'ONG pels Drets Humans i la Lliga dels Pobles.

—**Senyor Orlov, l'organització Memorial va néixer amb l'objectiu de preservar la memòria de**

les víctimes polítiques de la Unió Soviètica. El fet que el president Dmitri Medvedev hagi reconegut fa poc que els assassinats comesos per l'estalinisme foren un crim equival a un reconeixement a la tasca de Memorial?

—Memorial no necessita el reconeixement de les autoritats per a treballar. De tota manera, això ha estat un gran pas. Malauradament, Medvedev ho va dir al seu blog i en una entrevista al setmanari *Der Spiegel* [vegeu EL TEMPS 1.327], i no pas oficialment, com nosaltres esperàvem. Amb tot, hem de reconèixer que vam estar molt contents de sentir-ho i que ens va sorprendre molt.

—**La repressió política s'ha intensificat aquests darrers anys a Rússia. Es podria dir que amb Vladímir Putin al poder el vostre país torna als anys foscos de l'estalinisme?**

—És un gran pas enrere. A Rússia es trepitgen les llibertats i moltes de les esperances que la població havia posat en el president Medvedev no s'han complert. Putin continua essent present al poder.

—**Què ho fa que Rússia no assoleixi el nivell democràtic occidental, almenys quant als drets humans i la llibertat d'expressió?**

—La resposta a aquesta pregunta no pot ser breu. Durant tota la història de Rússia, fins l'any 1991, quan l'URSS es va desintegrar, no hi havia hagut cap experiència democràtica. A final dels anys 80 i principi dels 90 la població demostrava una gran responsabilitat i una gran presa de consciència. Però quan vam aconseguir la democràcia, molts dels personatges que van aparèixer a l'escena política es van comportar, lamentablement, d'una manera nefasta. Això també ha passat a més països postcomunistes, però a Rússia hi va haver una gran decepció i un fort desànim de la població. La gent creia que un cop assolida la democràcia tot seria un camí planer. Ara s'adonen que és una feina diària. En alguns altres països de l'Europa de l'est hi ha hagut una gran decepció vers els polítics, però no vers la democràcia. A Rússia, en canvi, s'ha perdut l'entusiasme cap als polítics i també cap a la democràcia. Un altre factor que es veu a Rússia i no al bloc de l'est és la pèrdua de l'imperi. És una mena de síndrome semblant a la que sofrí Alemanya després de la Primera Guerra Mundial. També s'ha perdut la sensació de seguretat, i la inestabilitat d'ara fa que la població en general s'estimi més mà dura. A més, hi ha un factor de cansament: durant els anys de l'era comunista no hi havia canvis, i ara, de sobte, són tan

ràpids que la gent no els assumeix. Per això, quan va arribar aquest líder amb mà dura, que representava una autoritat forta, molta gent li va delegar la responsabilitat. En aquell moment van aparèixer també molts petrodòlars i va ser possible de donar part d'aquests diners a la població. Aleshores la gent es va quedar passiva, pensant que el líder els portaria cap a una època daurada. Després de Ieltsin l'economia va millorar molt i per això molta gent, erròniament, va preferir escollir Putin i la seva pseudo-democràcia.

—**El mes d'octubre passat un tribunal de Moscou va donar la raó al president de Txetxènia, Ramzan Kadírov, i va considerar que vos l'havíeu difamat fent-lo responsable de l'assassinat de Natàlia Estemírova, una membre de Memorial que seguia el conflicte d'aquesta república. Amb quin argument heu presentat el recurs?**

—El recurs de cassació es troba en procés de revisió i encara no hi ha data per al judici. Kadírov també hi ha presentat recurs, al·legant que la compensació econòmica és ínfima. Però paral·lelament a aquesta demanda civil se n'ha presentat una altra de criminal. Ara, oficialment, sóc sospitós d'haver comès el delictes de calumniar Kadírov. Quan vaig dir que Kadírov era coparticip de l'assassinat d'Estemírova em referia a la seva responsabilitat política. És evident que no ho sé amb seguretat i, doncs, que no ho puc demostrar, però és molt probable que fos ell qui donés l'ordre. Ara hem d'esperar la resolució del cas, però en qualsevol cas la pena estipulada seria de tres anys de presó.

—**Primer fou Anna Politkòvskaia, després Natàlia Estemírova. Què hi passa, realment, a Txetxènia que hi ha gent que vol que no se sàpiga?**

—A Txetxènia hi ha un terror d'estat que lluita contra un altre terrorisme, més subterrani. Hi ha segrestos de persones, que desapareixen de

casa sense deixar cap rastre. Hi ha presons secretes on es practica la tortura. L'actual Txetxènia em recorda l'època estalinista. Tothom té por. Però si una persona viatja a Grozni té la sensació que tot es reconstrueix i que la vida es normalitza. Molts periodistes i polítics estrangers que hi van se n'enduen la impressió que hi ha una certa normalitat. Això també em recorda els anys 30, quan intel·lectuals occidentals viatjaven a la Unió Soviètica i escrivien sobre els grans èxits d'aquell sistema. Aquells que contraposen la realitat a aquesta pseudo-normalitat són els qui hi fan nosa.

—**Contra qui i amb quin objectiu es fan segrestos al Caucas?**

—L'estat del terror afecta culpables i no culpables. Alguns dels segrestats són gent que la policia considera que tenen relació amb el terrorisme subterrani. En lloc d'obrir un procés judicial com cal, amb advocats, per a la policia és molt més fàcil de torturar la persona, obtenir informació o falses declaracions, matar-lo i llençar-ne el cos a qualsevol forat. D'això, moltes vegades en són víctimes persones que no tenen res a veure amb aquest terrorisme subterrani. Entre aquests, hi ha també els defensors dels drets humans.

—**Què fa Memorial per denunciar aquesta situació?**

—Després de l'assassinat d'Estemírova vam aturar l'activitat a Txetxènia, tot i que no totalment, perquè durant aquests mesos hem presentat vuit demandes al Tribunal Europeu, totes per desaparicions de persones. Tres dels casos han tingut una resposta ràpida. La resolució va fer efecte sobre les autoritats russes, perquè van ordenar l'alliberament dels segrestats. Havien estat torturats posant-los bosses al cap. Els van deixar abandonats i els van dir que no presentessin cap demanda enlloc més. El fet que els diguessin això demostra que havien rebut alguna ordre després de la nostra demanda. També demostra que no tenien càrrecs contra ells, perquè si n'haguessin tingut no els haurien alliberats. Aquestes persones ens van agrair el suport, però ens van demanar de retirar les demandes perquè volien viure. Tracten la gent com si

“Molts polítics europeus saben què passa al Caucas però no tenen interès que hi canviï res”

Oleg Orlov, fotografiat a la seu de l'Oficina del Parlament Europeu a Barcelona.

fossin objectes, els agafen i els maten, tant si són culpables com si no. Aquest estat del terror és inacceptable des del punt de vista humanitari. La desesperació que origina això fa que molts joves se'n vagin cap a les muntanyes a unir-se als grups de guerrillers terroristes.

—La violència també s'estén per més repúbliques del Caucas, com al Daguestan o Ingúixia. On és l'origen d'aquesta escalada violenta?

—A l'inici de la segona guerra de Txetxènia nosaltres defensàvem que calia adoptar una solució política,

perquè pensàvem que si els guerrillers arribaven al poder s'instauraria un règim islamista radical. Ara hi ha aquest terrorisme subterrani que ja no té una arrel separatista, sinó que és una lluita ideològica impossible. Per una banda, és impossible d'instaurar un estat islàmic al sud de Rússia i, per una altra, és intolerable que la resposta sigui lluitar contra ells amb violència, perquè això desferma un efecte contrari; és a dir, la base terrorista s'alimenta i s'amplia per mitjà dels joves que cauen en la proposta utòpica que els fan els radicals, que

els prometen un futur musulmà ple de possibilitats.

—L'objectiu del govern rus és d'aturar aquest islamisme radical o hi ha interessos econòmics a la regió?

—Hi ha components de totes dues coses. D'una banda, aturar aquest moviment radical islamista és un objectiu legítim, però caldria fer-ho amb mitjans legítims. Ara la solució demana l'ús de la força, però en un context de respecte als drets humans. Igualment, també cal aixecar l'economia i lluitar contra la corrupció. En això, els defensors dels drets humans som uns aliats del govern. Nosaltres no neguem la lluita contra el terrorisme, però sempre diem que no respectar els drets humans és un factor que inestabilitza. És un factor que el govern no té en compte. Ells continuen treballant amb mètodes violents i això porta cap a una altra banda. Evidentment, hi ha interessos econòmics, perquè el Caucas Nord és un lloc de trànsit. Hi ha l'aspecte del petroli. Però crec que el component polític té molt més pes que no pas l'econòmic.

—Sou partidari de la independència de Txetxènia, d'Ingúixia i de la resta de repúbliques del Caucas per a resoldre conflicte?

—El problema és que ja no hi ha separatistes que lluitin per la independència. Ara hi ha un moviment islàmic radical amb el qual no es pot negociar res. Ha estat el Kremlin, que ha menat el Caucas a aquesta situació sense sortida. Se'ls ha escapat de les mans. Negociar amb radicals és impossible.

—El fet que el Parlament Europeu hagi atorgat el premi Sakhàrov d'enguany a Memorial vol dir que Europa s'ha implicat seriosament en la resolució del conflicte del Caucas?

—Aquest premi demostra que una part dels polítics europeus són conscients de què passa a Rússia. Però Europa no fa tant com pot per denunciar-ho. A parer meu, molts polítics europeus saben què passa al Caucas però no tenen interès que hi canviï res. Aquest és el gran error.

Xevi Camprubí